

TOBAKSFAKTA

ÖBEROENDE TANKESMEDIA

**Barnets
Rätt
i
Tobaksfrågan**

WHO:s ramkonvention om tobakskontroll (tobakskonventionen)

Ett barnrättsperspektiv på artikel 5.3: Skydda folkhälsopolitiken mot tobaksindustrin

“När parterna fastställer och genomför sin folkhälsopolitik i fråga om tobakskontroll skall de, i enlighet med nationell lagstiftning, agera för att skydda denna politik från påverkan av kommersiella och andra intressen inom tobaksindustrin.”

Så står det i tobakskonventionens artikel 5.3 som skall genomsyra allt tobaksförebyggande och tobakspolitiskt arbete och alltså är kopplad till samtliga övriga artiklar i tobakskonventionen.

Fakta om tobaksindustrins påverkan på folkhälsopolitiken

Tobaksindustrin arbetar sedan länge världen över för att stoppa, försena och urvattna åtgärder som syftar till att minska tobaksbruket.¹ Tobaksindustrins påverkan på folkhälsopolitiken är fortfarande påtaglig även i Sverige. Exempelvis har tobaksbolag tillåtits att i olika projekt samarbeta med politiker och offentliganställda, ett samarbete som kan påverka arbetet mot tobaken.² Förebyggande program som är sponsrade av tobaksindustrin, som t.ex. skolprogram och attitydkampanjer om tobak, minskar inte ungdomars intresse för tobak utan har oftast motsatt effekt, att intresset för tobak i stället ökar.³

Tobakskonventionens artikel 5.3 innebär att länderna skall skydda folkhälsopolitiken mot tobaksindustrins inflytande. Ett av sätten är att ge medborgarna full insyn i alla kontakter mellan beslutsfattarna och tobaksindustrin. I flera länder, bl.a. England och Australien, offentliggörs av denna anledning innehållet i alla kontakter mellan beslutsfattare och tobaksbolag. Sverige har ännu inte infört dylika regler.

Vad säger barnkonventionen?

I artikel 6 erkänner konventionsstaterna att varje barn har en inneboende rätt till livet. Konventionsstaterna ska till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling. I artikel 24 erkänner konventionsstaterna vidare barnets rätt att åtnjuta bästa uppnåeliga hälsa och rätt till sjukvård och rehabilitering. Konventionsstaterna skall sträva efter att till fullo förverkliga denna rätt och därför vidta åtgärder för att bland annat säkerställa tillfredsställande mödrhälsovård samt utveckla förebyggande barnhälsovård och föräldrarådgivning. Konventionsstaterna skall även vidta alla effektiva och lämpliga åtgärder i syfte att avskaffa traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa. I artikel 28 erkänner konventionsstaterna barnets rätt till utbildning och i artikel 32 barnets rätt att skyddas mot ekonomiskt utnyttjade och mot att utföra arbete som hindrar dess utbildning eller äventyrar dess hälsa eller utveckling. Artikel 33 säger att staterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att informera och skydda barn mot narkotika och psykotropa ämnen.⁴ Staterna skall även förhindra att barn utnyttjas i framställningen av och handeln med sådana ämnen. I artikel 36 förbinder sig staterna dessutom att skydda barnet mot alla andra former av utnyttjande som kan skada barnet i något avseende.

Barnets rättigheter kräver att tobaksindustrins inflytande stoppas

Barnets rätt till liv och hälsa står på många sätt i skarp motsättning till tobaksindustrins kommersiella intressen. Bland annat visar studier av industrins egna dokument att barn är den främsta målgruppen för marknadsföringen av tobak.⁵ Många barn utnyttjas också som arbetskraft inom tobaksproduktionen. I USA arbetar t.ex. varje år

flera hundratusen barn inom tobaksodlingen.⁶ Från Indien rapporteras att 1,7 miljoner barn arbetar med rullning av tobaksprodukten bidi.⁷

Slutsatsen är att respekt för barnets rättigheter kräver att länderna lever upp till tobakskonventionens artikel 5.3 – tobaksindustrin kan inte tillåtas att påverka folkhälspolitiken.

Det fortsatta arbetet

Det är viktigt att öka medvetenheten om tobakskonventionens artikel 5.3 på många områden och nivåer i Sverige. På nationell politisk nivå behöver konventionen och dess riktlinjer implementeras så att vi får rutiner och policyer för kontakter med tobaksindustrin och skapar öppenhet kring dessa kontakter. Detta är i förlängningen nödvändigt för att skydda barnen. Samma sak gäller införande av lagstiftning som förbjuder politiska partier att ta emot bidrag från tobaksindustrin eller åtminstone kräver att de redovisar sådana bidrag öppet.

Även hos myndigheter på kommunal, regional och nationell nivå behövs riktlinjer för eventuella kontakter med tobaksindustrin. Också för yrkeskategorier som arbetar med barn och med tobakstillning är det mycket viktigt med god kunskap om artikel 5.3. Detta för att ge en kritisk hållning till eventuella samarbetsförslag från tobaksindustrins sida. Att fostra barn till kritiska konsumenter och informera allmänheten om tobaksindustrins arbetsmetoder hjälper samtidigt till att hålla industrin utanför folkhälsopolitiken.

Noter:

1 WHO. Tobacco Industry Interference – A Global Brief, 2012.

2 Tobaksfakta: Dödligt inflytande – om tobaksindustrins sista strid. 2014.

3 Landman, A., Ling, PM, Glantz, SA. (2002) Tobacco Industry Youth Smoking Prevention Programs: Protecting the Industry and Hurting Tobacco Control. *Am J Public Health*. 2002 June; 92(6): 917–930.

4 Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet (EGT L 31, 1.2.2002).

5 ASH England, *Tobacconomics*, 2011.

6 Human Rights Watch. *Tobacco's Hidden Children: Hazardous Child Labor in US Tobacco Farming*. 2014.

7 PLAN UK. *Child Labour in India*. 07/06/2013